



ISSN  
2547-989X

Sinop Üniversitesi  
Sosyal Bilimler Dergisi

Araştırma Makalesi

Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (2), 1208-1242

Geliş Tarihi:10.07.2024 Kabul Tarihi:28.11.2024

Yayın: 2024 Yayın Tarihi:30.11.2024

<https://doi.org/10.30561/sinopUSD.1513891>

<https://dergipark.org.tr/sinopUSD>

## 36-72 AYLIK ÇOCUĞA SAHİP BABALARIN ÇOCUKLARIYLA ETKİLEŞİM DÜZEYLERİ İLE ÇOCUKLARIN SALDIRGANLIK YÖNELİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Esra Nur TUNÇ\*

Nurten Ebru ÖZDEMİR\*

### Öz

Bu araştırmanın amacı, 36-72 aylık çocuklara sahip babaların çocuklarıyla olan etkileşim düzeylerinin, çocukların saldırganlık eğilimleri üzerindeki etkisini incelemektir. Bu araştırmada nicel araştırma yaklaşımı ile tasarlanmış olup ilişkisel tarama deseni benimsenmiştir. Araştırmanın evrenini Bitlis ilinde yaşayan 36-72 aylık çocuğa sahip olan babalar ve okul öncesi eğitim kurumunda öğrenim görmeye devam eden çocukları oluşturmaktadır. Örneklem hesaplamaları sonucunda bu araştırmaya 299 baba ve çocukları dâhil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak ‘Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği-Baba Formu’, ‘36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği’ ve ‘Demografik Bilgi Formu’ kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise istatistiksel analiz yöntemleri uygulanmış ve SPSS 22.0 analiz programı kullanılmıştır. Ayrıca Kruskal-Wallis H testi, korelasyon analizi ve Mann Whitney U testi istatistiksel yöntemler analizde kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda babaların çocuklarıyla etkileşim düzeyleri ile çocukların saldırganlık eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ayrıca bu araştırma sonucunda babaların yaşları ile çocuklarıyla ilişkileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ancak babaların yaşları ile çocukların saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bunlarla birlikte 36-48 ay grubundaki çocukların çatışma puanlarının diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Babaların gelir durumu düzeyleri ile çocuklarıyla ilişkileri arasında da anlamlı bir ilişki bulunarak düşük gelir grubunun uyumsuzluk puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Babaların öğrenim düzeyi değişkeninin çocuklarıyla olan ilişkisini ve çocukların saldırganlık yönelimini etkilemediği de araştırmanın sonuçları arasında yer almaktadır. Bunlarla birlikte 36-48 ay grubundaki çocukların çatışma puanlarının diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Erkek çocukların da kız çocuklara göre saldırganlık yönelimlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca bu araştırmada kullanılan iki ölçek arasında da anlamlı

\* Arş. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, entunc@beu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8459-136X>

\* Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, neozdemir@beu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3113-2378>

bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulgular ve sonuçlar ışığında çocukların saldırganlık yöneliminin nedenlerinin araştırılması ve babalarıyla olan ilişkilerinin güçlendirilmesi için programlar tasarlanması önerilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Baba çocuk ilişkisi, Çocuk, Saldırganlık

## **Examining the Relationship Between the Level of Interaction of Fathers With Their Children Aged 36-72 Months And Their Children's Aggression Orientation**

### **Abstract**

The aim of this study is to investigate the impact of the interaction levels of fathers with children aged 36 to 72 months on the children's aggression tendencies.

This research is designed using a quantitative research approach, adopting a relational screening model. The population of the study consists of fathers residing in Bitlis who have children aged 36 to 72 months, as well as their children who continue to receive education in preschool institutions. Based on sample calculations, 299 fathers and their children were included in this study. The data collection instruments used were the 'Child-Parent Relationship Scale-Father Form,' the 'Aggression Tendency Scale for Children Aged 36-72 Months,' and the 'Demographic Information Form.' Statistical analysis methods were applied to the data analysis, and the SPSS 22.0 statistical software was utilized. Additionally, statistical methods such as the Kruskal-Wallis H test, correlation analysis, and Mann Whitney U test were used in the analysis.

The results of the study showed no significant relationship between fathers' interaction levels with their children and the children's aggression tendencies. Furthermore, no significant relationship was found between fathers' ages and their relationships with their children; however, a significant relationship was found between fathers' ages and children's aggression levels. In addition, it was observed that children in the 36-48 months age group had higher conflict scores compared to other age groups. A significant relationship was also found between fathers' income levels and their relationships with their children, with the low-income group having higher discord scores compared to other groups. The results of the study also indicated that fathers' education levels did not affect their relationships with their children or the children's aggression tendencies. Moreover, it was observed that children in the 36-48 months age group had higher conflict scores than other age groups, and that boys had higher aggression tendencies compared to girls. Additionally, no significant relationship was found between the two scales used in this study. In light of these findings and results, it is recommended to investigate the causes of children's aggression tendencies and to design programs aimed at strengthening their relationships with their fathers.

**Keywords:** Father-child relationship, Child, Aggression

## 1. Giriş

Okul öncesi dönemde çocuk, ilk sosyal ilişkilerini ebeveynleri ile kurmaya başlamaktadır. Çocuk ebeveynlerinden ilgi, sevgi ve ihtiyaçlarının karşılanmasına gereksinim duymaktadır (Alabay, 2017). Bu gereksinimlerin karşılanması çocuğun başta sosyal ve duygusal gelişimi olmak üzere birçok gelişim alanını olumlu yönde etkilemektedir.

Geleneksel aile yapısında annelerin ev işleriyle ve çocuğun bakımıyla ilgilendiği, babaların ise ekonomik geçim sağlayarak çocuğun bakımında aktif rol almadığı görülmektedir (Basow, 1992). 20. yüzyılda aile yapısında dair bakış açısında, gelişen teknoloji ve eğitim sistemi ile önemli değişiklikler meydana gelmiş, babaların da çocuğun bilişsel, sosyal, duygusal ve dil gelişim alanlarında önemli role sahip olduğu anlaşılmıştır (Atmaca Koçak, 2004; Poyraz, 2007; Kuzucu, 2011). Ayrıca 20. yüzyılda çalışan kadın nüfusundaki artış bu geleneksel aile yapısındaki rollerin değişmesine yol açmış ve kadınlar, eşlerinden çocuklarının bakımına ve ilgi göstermesine daha fazla katkı talep etmiştir (Coltrane, 1995). Günümüzde ise babaların çocuk bakımında daha fazla sorumluluk üstlendikleri ve çocuğun eğitimine destek olma konusunda daha fazla çaba harcadıkları gözlemlenmektedir (Çağdaş, 2011).

Babaların çocuklarıyla ilişkileri çocuğun gelişim alanlarından biri olan kişilik gelişiminde önemli bir role sahiptir (Burger, 2006). Özellikle kişiliğin şekillenmesinde kritik bir dönem olan ve yaşamın ilk yıllarını kapsayan okul öncesi dönemde çocuklarının babalarıyla olan ilişkileri kişilik gelişiminin temelini oluşturmaktadır (Geçtan, 1993). Babaların çocuklarıyla olumsuz ilişki kurması çocukların özgüveni, olumlu davranışları ve okul başarısı gibi birçok alandaki gelişimlerini olumsuz etkilemektedir (Çağdaş & Seçer, 2010). Okul öncesi dönemde olumsuz baba-çocuk ilişkisi çocukların akranlarına karşı alay etme, saldırgan davranışlarda bulunma gibi problem davranışlar sergilemesine yol açmaktadır (Özbey & Alisinaoğlu, 2009).

Alan yazın incelendiğinde problemlili davranışlardan biri olan saldırganlık, okul öncesi dönemdeki çocuklar için üç başlık altında toplanmıştır (Hamlett, 2007).

1. Fiziksel Saldırganlık: Herhangi bir cisim kullanarak ya da kullanmadan karşıdaki bireyi incitmek veya bireye kaba kuvvet uygulamak fiziksel saldırganlık olarak tanımlanmaktadır (Tremblay & Nagin, 2005). Hamlett (2007) ise fiziksel saldırganlığı yalnızca eylemsel olarak tanımlamamış aynı zamanda bu eylemleri yapma tehditlerini de içeren bir saldırganlık türü olarak açıklamıştır.
2. Sözel Saldırganlık: Olumsuz duygular ve kelimeler içeren ifadelerin karşıdaki kişiye acı vermek ve onu kırmak amacıyla söylenmesi sözel saldırganlık olarak tanımlanmıştır (Glascock, 2008). Sözel saldırganlık tehdit etme, küçümseme, dalga geçme, hakaret etme ve sözlü tartışmalara girme gibi davranışları içermektedir. Okul öncesi dönem çocuklarında ise sözel saldırganlık en çok dalga geçme ve lakap takma şeklinde kendini göstermektedir (Hamlett, 2007).
3. İlişkisel Saldırganlık: Kişinin arkadaşıyla veya yaşıtıyla olan ilişkilerine zarar verme davranışı olarak tanımlanmaktadır (Crick & Grotpeter, 1995). Bu saldırganlık türünün en önemli sebebi akran uyuşmazlığı olarak görülmüştür, çünkü bu uyuşmazlık zamanla ilişkilere zarar vererek olumsuz geri bildirimlere yol açmıştır (Sebanc, 2003). Toplumdan soyutlama ve dedikodu yapma ilişkisel saldırganlık türleri arasında yer alır ve çocuklarda bu saldırganlık yakın arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde daha fazla olmaktadır (Hamlett, 2007).

Bu üç tür saldırgan davranışı gösteren çocuklarda saldırganlığın bir sonucu olarak akranlarıyla iletişimde sorunlar yaşama, benlik algısının olumsuz etkilenmesi ve ileriki dönemde ruhsal sorunlar geliştirme riski ortaya çıkabilmektedir (Çelik, 2006). Saldırganlığın beraberinde getirdiği olumsuz etkilerin erken yaşta önlenmesi için saldırganlığa yol açan durumların ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın 36-72 aylık çocuğa sahip

babaların çocuklarıyla etkileşim düzeyleri ile çocukların saldırganlık yönelimi arasındaki ilişkinin araştırılmasıyla, saldırganlık düzeyinin azaltılmasına yönelik stratejiler geliştirilmesine katkı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca çocukların saldırganlık yönelimleriyle ilgili alan yazın incelendiğinde çalışmaların çoğunun anne-çocuk ilişkisi bağlamında yapıldığı ve baba-çocuk ilişkisine daha az yer verildiği görülmektedir. Bu araştırma okul öncesi eğitim alan 36-72 aylık çocukların babalarıyla etkileşim düzeyleri ile çocukların saldırganlık yönelimi arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Babaların yaşı ile çocuklarıyla ilişkisi ve çocukların saldırganlık yönelim düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Babaların yaşadığı yere göre çocuklarıyla olan ilişkisi ve çocuklarının saldırganlık yönelim düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Babaların sahip oldukları gelir düzeyine göre çocuklarıyla olan ilişkisi ve çocuklarının saldırganlık yönelim düzeyleri arasından anlamlı bir fark var mıdır?
4. Babaların öğrenim düzeylerine göre çocuklarıyla ilişkisi ve saldırganlık yönelim düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Çocukların yaşı ile babalarıyla ilişkisi ve saldırganlık yönelim düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Çocukların cinsiyetleri ile babalarıyla ilişkisi ve saldırganlık yönelim düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Çocukların sahip olduğu kardeş sayısı ile babalarıyla ilişkisi ve saldırganlık yönelim düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Çocukların kardeşler arasındaki sırası ile babalarıyla ilişkisi ve saldırganlık yönelim düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

## **2. Yöntem**

### **2.1. Araştırma Modeli**

Bu araştırmada, okul öncesi eğitimi alan 36-72 aylık çocukların babalarıyla etkileşim düzeyleri ile çocukların saldırganlık yönelimi arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla nicel araştırma yaklaşımlarından betimsel ve ilişkisel tarama desenleri kullanılmıştır. İlişkisel tarama, en az iki değişkenin birlikte değişim gösterip göstermediğini inceleyen bir araştırma türüdür (Karasar, 2009). Bu araştırmada ilişkisel tarama desininin tercih edilme nedeni, ikiden fazla değişken arasındaki değişimin varlığını ve derecesini tespit etmektir. İlişkisel tarama deseninde tespit edilen ilişkiler kesin bir neden-sonuç ilişkisi olarak değerlendirilemez, ancak ilişkiye dair ipuçları sunar. Ayrıca betimsel tarama deseni, araştırılan konunun, problemin ya da olayın mevcut durumunu ortaya koymayı amaçlar (Kul, 2011). Bu araştırmada hem ilişkisel hem de betimsel tarama desenlerinin kullanılmasının nedeni, babaların 36-72 aylık çocuklarıyla olan etkileşimlerinin çocukların saldırganlık düzeyleriyle olan ilişkisini ve bu ilişkinin babaların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini açıklamaktır.

### **2.2. Araştırma Evreni ve Örneklemi**

Bu araştırmanın evrenini Bitlis'te okul öncesi eğitim alan çocuklar ve çocukların babaları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bu yöntemde, örneklem çalışma amacı doğrultusunda belirlenen niteliklere ve kriterlere sahip kişiler arasından seçilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Araştırmanın amacına uygun olarak, kolay ulaşılabilir ve çalışmaya katılmayı kabul eden babalar ile okul öncesi eğitimi alan çocukların öğretmenlerin çalışma grubunda yer alması planlanmıştır.

Araştırmaya katılacak kişi sayısını belirlemek amacıyla GPower programı kullanılmıştır. Bu programda, I. tip hata miktarı 0.05 ve testin gücü 0.80 iken, iki ya da daha fazla ortalama arasındaki anlamlı farkı ve korelasyon analizindeki anlamlı

ilişkiyi bulabilmek için her grup için gerekli olan minimum örneklem genişliği 216 baba olarak belirlenmiştir. GPower analizi, araştırmalarda minimum örneklem büyüklüğünü belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Araştırmanın sonuçlarının yorumlanabilmesi için yeterli sayıda örneklem seçimi son derece önemlidir. Yetersiz örneklem sayısı, araştırma sonucunun anlamlı bir sonuca ulaşmasını zorlaştıran bir etken olabilir (Kul, 2011). Araştırmaya katılan babaların demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

**Tablo 1.** Araştırmaya Katılan Babalara İlişkin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Demografik Değişkenler	n	%	
<b>Babaların yaşı</b>	23-27	7	2,3
	28-32	71	23,7
	33-37	126	42,1
	38-42	61	20,4
	43-+	34	11,4
	<b>Toplam</b>	<b>299</b>	<b>100,0</b>
<b>Gelir durumu</b>	Gelirim yok	3	1,3
	Düşük	40	17,4
	Orta	170	73,9
	Yüksek	17	7,4
	<b>Toplam</b>	<b>230</b>	<b>100,0</b>
<b>Babaların öğrenim düzeyi</b>	Okur-yazar	1	0,3
	İlkokul	18	6,0
	Ortaokul	20	6,7
	Lise	98	32,8
	Önlisans	45	15,1
	Lisans	100	33,4
	Yüksek lisans	15	5,0
	Doktora	2	0,7
	<b>Toplam</b>	<b>299</b>	<b>100,0</b>
36-48 ay	12	4,0	

<b>Çocukların yaşı</b>	49-60 ay	100	33,4
	61-72 ay	187	62,5
	<b>Toplam</b>	<b>299</b>	<b>100,0</b>
<b>Çocukların cinsiyeti</b>	Kız	149	49,8
	Erkek	150	50,2
	<b>Toplam</b>	<b>299</b>	<b>100,0</b>
<b>Kardeş sayısı</b>	Kardeş yok	<b>52</b>	<b>17,4</b>
	1	140	46,8
	2	70	23,4
	3	24	8,0
	4	8	2,7
	5 ve daha fazla	5	1,7
	<b>Toplam</b>	<b>299</b>	<b>100,0</b>

Araştırmamıza katılan babaların demografik özellikleri, Tablo 1'de ayrıntılı olarak sunulmuştur. Katılımcıların yaş dağılımı incelendiğinde, en büyük grubun %42,1 ile 33-37 yaş aralığında yer aldığı görülmektedir. Bunu %23,7 ile 28-32 yaş grubu takip etmektedir. Gelir durumu incelendiğinde, katılımcıların %73,9'unun orta gelir seviyesinde olduğu, %17,4'ünün düşük gelir grubunda, %7,4'ünün ise yüksek gelir grubunda bulunduğu tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi açısından bakıldığında, katılımcıların %33,4'ünün lisans mezunu, %32,8'inin ise lise mezunu olduğu belirlenmiştir.

Çocukların yaş gruplarına göre dağılımında ise %62,5'inin 61-72 ay aralığında olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet dağılımı dengeli olup, kız çocuklar %49,8, erkek çocuklar ise %50,2 oranında temsil edilmektedir. Kardeş sayısına bakıldığında, çocukların %46,8'inin bir kardeşe sahip olduğu, %17,4'ünün ise kardeşi olmadığı anlaşılmaktadır. Bu demografik veriler, araştırmamızın katılımcı profilini anlamak ve sonuçların genellenebilirliğini değerlendirmek açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmının orta yaş grubunda, orta gelir seviyesinde ve yüksek eğitim düzeyinde olması, çalışmamızın sosyal ve ekonomik yapıyı kapsayıcı bir nitelikte olduğunu göstermektedir.



### **2.3. Veri Toplama Aracı**

Veri toplama sürecinde ‘Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği-Baba Formu’, ‘36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği’ ve ‘Demografik Bilgi Formu’ kullanılmıştır.

#### **2.3.1. Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği-Baba Formu**

Bu araştırmada, çocukların babalarıyla olan ilişkilerini ölçmek amacıyla, Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği-Baba Formu kullanılacaktır. Bu form, Pianta tarafından geliştirilen "Child Parent Relationship Scale" olup, Uzun ve Baran (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve geçerlik-güvenirlilik çalışmaları yapılmıştır. Ölçek, 5'li Likert tipi bir değerlendirme formatına sahiptir ve "Kesinlikle Uygun Değil" ile "Kesinlikle Çok Uygun" arasında puanlanmaktadır (Uzun & Baran, 2015). Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında, 4,5-5,5 yaş arasındaki çocuklara sahip ebeveynlerin verilerinden yararlanılmıştır. Toplam 23 madde ve 3 alt boyuttan oluşan bu ölçek; "Olumlu İlişkiler", "Uyumsuzluk" ve "Çatışma" alt boyutlarıyla değerlendirme yapmaktadır. Ölçeğin geçerliliği, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile; güvenirliği ise Cronbach alpha katsayıları ve test-tekrar test yöntemiyle incelenmiştir. İlk Cronbach alpha katsayıları toplam maddeler için .71, "Olumlu İlişkiler" alt boyutu için .76, "Çatışma" alt boyutu için .62 ve "Uyumsuzluk" alt boyutu için .61 olarak bulunmuştur. İlk ölçümden dört hafta sonra uygulanan test-tekrar test analizinde, toplam maddeler için .92, "Olumlu İlişkiler" alt boyutu için .94, "Çatışma" alt boyutu için .92 ve "Uyumsuzluk" alt boyutu için .90 olarak tespit edilmiştir. Tavşancıl'a (2006) göre, bu değerler ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu ölçekten düşük puan almak, olumlu ilişkilerin daha fazla olduğu anlamına gelmektedir (Tavşancıl, 2006). Bu araştırmada iç tutarlılık değerleri yeniden hesaplanmıştır. "Olumlu İlişkiler" alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .91, "Uyumsuzluk" alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .64, "Çatışma" alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .84 ve ölçeğin toplam iç tutarlılık Cronbach Alpha değeri ise .90 olarak tespit edilmiştir.

### **2.3.2. 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği**

27 madde ve 4 alt boyuttan oluşan bu ölçek, Kaynak, Kan ve Kurtulmuş (2016) tarafından 36-72 aylık çocuklara yönelik olarak geliştirilmiştir. Geliştirilen bu ölçek okul öncesi öğretmenleri tarafından öğrencileri için bireysel olarak doldurulmaktadır. Ölçek aşağıdaki alt boyutlardan oluşmaktadır: 1-8 maddeleri kapsayan Başkasına Yönelik Fiziksel Saldırganlık (8 madde), 9-15 maddeleri kapsayan Başkasına Yönelik İlişkisel Saldırganlık (7 madde), 16-20 maddeleri kapsayan Kendine Yönelik Saldırganlık (5 madde) ve 21-27 maddeleri kapsayan Nesneye Yönelik Saldırganlık (7 madde). 7’li Likert tipi ölçek, “her zaman sürekli yapar” ifadesinin 7 ile, “hiçbir zaman yapamaz” ifadesinin ise 1 ile temsil edildiği bir yapıdadır. “Ara sıra yapar” ifadesi 4’ü, 2, 3, 5 ve 6 puanlamaları ise ara değerleri temsil etmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda tüm maddelere ait Cronbach alfa değeri .95 olarak bulunmuştur. Alt faktörlere ait Cronbach alfa değerleri ise sırasıyla; Başkasına Yönelik Fiziksel Saldırganlık için .94, Başkasına Yönelik İlişkisel Saldırganlık için .94, Kendine Yönelik Saldırganlık için .85 ve Nesneye Yönelik Saldırganlık için .92 olarak tespit edilmiştir (Kaynak, Kan ve Kurtulmuş, 2016). Bu çalışmada iç tutarlılık değerleri yeniden hesaplanmıştır. “Başkasına Yönelik Fiziksel Saldırganlık” alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .92, “Başkasına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .91, “Kendine Yönelik Saldırganlık” alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .84, “Nesneye Yönelik Saldırganlık” alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .91 ve ölçeğin toplam iç tutarlılık Cronbach Alpha değeri ise .94 olarak tespit edilmiştir.

### **2.3.3. Demografik Bilgi Formu**

Örneklem grubundaki babalar ile ilgili (yaşı, yaşadığı yeri, gelir düzeyi, eğitim durumu) ve çocuklar ile ilgili (cinsiyetleri, yaşı, sahip olduğu kardeş sayısı ve kardeşler arasındaki sırası) bilgilerini almak için araştırmacı tarafından ‘Demografik Bilgi Formu’ oluşturulmuştur.

## 2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada veri toplama aşamasına geçmeden önce, ölçeklerin kullanım izinleri alınmıştır. Ardından, etik kurul onayı için Bitlis Eren Üniversitesi Etik İlkeler ve Etik Kurulu'na başvuruda bulunulmuştur. Etik İlkeler ve Etik Kurulu tarafından 2023/03-12 ve E.3596 sayılı karar ile araştırmının etik açıdan uygun olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, verilerin okul öncesi eğitim kurumlarında toplanacağı planlandığı için Bitlis İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden de Araştırma Uygulama İzni'ne başvurulmuştur. 23/14-4 sayılı ve 1561 evrak kayıt numaralı toplantıda, araştırmının etik açıdan uygun bulunduğu ve veri toplanabileceği ifade edildikten sonra verilerin toplanması aşamasına geçilmiştir.

Verilerin toplanması amacıyla Bitlis ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarına gidilmiş ve araştırmının amacı ile kapsamı okul müdürlerine ve okul öncesi öğretmenlerine aktarılmıştır. Okul öncesi eğitim kurumunda çocuğu olan, araştırmaya katılım kriterlerini sağlayan ve araştırmaya katılmaya gönüllü babalar davet edilmiştir. Okula gelen babalara, araştırmının amacı ve doldurmaları gereken ölçekler hakkında detaylı bilgiler verilmiş, ardından onay formları sunulmuştur. Onay formunu imzalayan babalara ölçek formları dağıtılmış ve doldurmaları istenmiştir. Formu dolduran babaların çocuklarının saldırganlık yönelimlerini belirlemeye yönelik ölçek, her çocuk için ayrı olarak öğretmenleri tarafından doldurulması istenmiştir. Eksiksiz bir şekilde tamamlanan ölçekler, analiz için değerlendirilmeye alınmıştır.

Araştırmada kullanılan tüm ölçeklerin basıklık ve çarpıklık değerleri analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, çarpıklık değerleri +3.432 ile -2.225 arasında; basıklık değerleri ise +2.325 ile -3.905 aralığında belirlenmiştir. George ve Mallery (2010) tarafından belirtilen kriterlere göre, basıklık ve çarpıklık değerlerinin +2 ile -2 aralığında olması durumunda parametrik analizlerin yapılabileceği ifade edilmektedir. Ancak bu çalışmada elde edilen çarpıklık ve basıklık değerlerinin bu aralığın dışında olması nedeniyle, parametrik analizlerin uygulanması uygun

görülmemektedir. Bu nedenle, araştırmada nonparametrik testlerden yararlanılmıştır.

### 3. Bulgular

Bu bölümde araştırmanın genel ve alt amaçları doğrultusunda elde edilen verilerle ilgili bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

**Tablo 2:** Ölçekler Arası Korelasyon Sonucu

	Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği	Saldırganlık Yönelimi Ölçeği
Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği	1,000	-,037
P	-	,519
Saldırganlık Yönelimi Ölçeği	-,037	1,000
p	,519	.

Tablo 2, Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği ile Saldırganlık Yönelimi Ölçeği arasındaki korelasyon sonuçlarını göstermektedir. İlk olarak, iki ölçek arasındaki Pearson korelasyon katsayısının (r) 1,000 olduğu görülmektedir, bu da iki ölçeğin tam bir pozitif ilişki içinde olduğunu gösterir. Ancak, bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir (p = ,519). İkinci olarak, Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği ile Saldırganlık Yönelimi Ölçeği arasındaki korelasyon katsayısının -0,037 olduğu dikkat çekmektedir. Bu değer neredeyse sıfıra yakın olduğu için iki ölçek arasında bir ilişkinin olmadığına işaret eder. Bu ilişkisizlik istatistiksel olarak da desteklenmektedir (p = ,519).

Sonuç olarak, bu korelasyon analizi, Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği ile Saldırganlık Yönelimi Ölçeği arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunmadığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, çocukların ebeveynleriyle olan ilişkilerinin, çocukların saldırganlık eğilimleriyle doğrudan ilişkili olmadığını göstermektedir. Ancak, bu sonuçların geçerliliğini belirlemek için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

**Tablo 3:** Ölçekler Alt Boyutları ve Babaların Yaşının Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Esra Nur TUNÇ & Nurten Ebru ÖZDEMİR, 36-72 Aylık Çocuğa Sahip Babaların Çocuklarıyla Etkileşim Düzeyleri ile Çocukların Saldırganlık Yönelimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Yaş	N	Ort.	X <sup>2</sup>	p
Olumlu ilişkiler alt boyutu	23-27	7	125,36	2,172	0,704
	28-32	71	147,99		
	33-37	126	145,71		
	38-42	61	156,00		
	43-+	34	164,41		
Uyumsuzluk alt boyutu	23-27	7	143,57	6,160	0,188
	28-32	71	152,69		
	33-37	126	161,70		
	38-42	61	132,16		
	43-+	34	134,35		
Çatışma alt boyutu	23-27	7	83,00	7,442	0,114
	28-32	71	149,50		
	33-37	126	160,89		
	38-42	61	138,48		
	43-+	34	145,15		
Başkasına yönelik fiziksel saldırganlık alt boyutu	23-27	7	181,43	7,097	0,131
	28-32	71	159,46		
	33-37	126	155,79		
	38-42	61	137,28		
	43-+	34	125,13		
Başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık alt boyutu	23-27	7	192,21	11,639	0,020***
	28-32	71	165,58		
	33-37	126	154,85		
	38-42	61	126,39		
	43-+	34	133,15		
Kendine yönelik saldırganlık alt boyutu	23-27	7	162,64	1,133	0,889
	28-32	71	150,55		
	33-37	126	149,08		
	38-42	61	149,41		
	43-+	34	150,74		
Nesneye yönelik	23-27	7	218,71	17,913	0,001**
	28-32	71	157,82		
	33-37	126	153,24		

saldırıcılık alt boyutu	38-42	61	140,10
	43-+	34	125,26

Tablo 3, ölçeklerin alt boyutları ile babaların yaş grupları arasındaki farklılıkları incelemek için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonuçlarını göstermektedir. Babaların yaşları ile olumlu ilişkiler ( $p = 0.704$ ), uyumsuzluk ( $p = 0.188$ ) ve çatışma ( $p = 0.114$ ) alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Ayrıca babaların yaşları ile başkasına yönelik fiziksel saldırıcılık ( $p = 0.131$ ) ve kendine yönelik saldırıcılık ( $p = 0.889$ ) alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmezken başkasına yönelik ilişkisel saldırıcılık ( $p = 0.020$ ) ve nesneye yönelik saldırıcılık ( $p = 0.001$ ) alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Bu bulgular babaların yaşının çocukların başkasına yönelik ilişkisel saldırıcılık ve nesneye yönelik saldırıcılık yönelimi üzerinde etkisi olduğu anlamını taşımaktadır.

**Tablo 4:** Ölçekler Alt Boyutları ve Babaların Gelir Durumu Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Gelir Durumu	N	Ort.	$X^2$	p
Olumlu ilişkiler alt boyutu	Gelir yok	9	146,33	0,168	0,983
	Düşük	38	151,68		
	Orta	238	150,36		
	Yüksek	14	141,61		
Uyumsuzluk alt boyutu	Gelir yok	9	176,00	10,321	0,016**
	Düşük	38	184,50		
	Orta	238	145,80		
	Yüksek	14	111,11		
Çatışma alt boyutu	Gelir yok	9	142,56	3,495	0,321
	Düşük	38	171,84		
	Orta	238	148,05		
	Yüksek	14	128,57		
Başkasına yönelik fiziksel	Gelir yok	9	126,00	7,873	0,049**
	Düşük	38	132,12		
	Orta	238	156,34		

Esra Nur TUNÇ & Nurten Ebru ÖZDEMİR, 36-72 Aylık Çocuğa Sahip Babaların Çocuklarıyla Etkileşim Düzeyleri ile Çocukların Saldırganlık Yönelimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

saldırganlık alt boyutu	Yüksek	14	106,25		
Başkasına yönelik ilişkisel	Gelir yok	9	108,06	6,346	0,096
	Düşük	38	127,30		
	Orta	238	155,08		
saldırganlık alt boyutu	Yüksek	14	152,21		
Kendine yönelik	Gelir yok	9	158,06	1,312	0,726
	Düşük	38	149,76		
saldırganlık alt boyutu	Orta	238	150,20		
	Yüksek	14	142,00		
Nesneye yönelik	Gelir yok	9	171,72	5,270	0,153
	Düşük	38	134,61		
saldırganlık alt boyutu	Orta	238	152,67		
	Yüksek	14	132,43		

Tablo 4, ölçeklerin alt boyutları ile babaların gelir durumları arasındaki farklılıkları incelemek için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonuçlarını göstermektedir. Babaların gelir durumları ile olumlu ilişkiler ( $p = 0.983$ ) ve çatışma ( $p = 0.321$ ) alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmezken uyumsuzluk ( $p = 0.016$ ) alt boyutu ile arasında arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgu gelir durumu ile uyumsuzluk alt boyutu düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Düşük gelir grubunun uyumsuzluk puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bir başka ifadeyle babaların gelir düzeyi düştükçe çocuklarıyla uyumsuzluk düzeyleri artmaktadır. Ayrıca babaların gelir düzeyleri ile başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık ( $p = 0.096$ ), kendine yönelik saldırganlık ( $p = 0.726$ ) ve nesneye yönelik saldırganlık ( $p = 0.153$ ) alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken başkasına yönelik fiziksel saldırganlık ( $p = 0.049$ ) alt boyutu ile arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Düşük gelir grubunun başkasına yönelik fiziksel saldırganlık puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgular düşük gelir seviyesinin çocukların başkasına yönelik saldırganlık davranışlarını artırabileceğini

ve gelir durumunun bu tür davranışlar üzerinde etkili bir faktör olabileceğini göstermektedir.

**Tablo 5: Ölçekler Alt Boyutları ve Babaların Öğrenim Düzeyi Kruskal Wallis H Testi**

Sonuçları

	Öğrenim Düzeyi	N	Ort.	$\chi^2$	p
Olumlu ilişkiler alt boyutu	Okur-yazar	1	164,50	8,518	0,289
	İlkokul	18	170,69		
	Ortaokul	20	148,75		
	Lise	98	139,21		
	Önlisans	45	131,26		
	Lisans	100	161,24		
	Yüksek lisans	15	167,93		
	Doktora	2	222,75		
Uyumsuzluk alt boyutu	Okur-yazar	1	36,00	12,286	0,092
	İlkokul	18	147,89		
	Ortaokul	20	203,75		
	Lise	98	152,86		
	Önlisans	45	134,54		
	Lisans	100	147,83		
	Yüksek lisans	15	127,70		
	Doktora	2	172,00		
Çatışma alt boyutu	Okur-yazar	1	161,00	10,241	0,175
	İlkokul	18	181,00		
	Ortaokul	20	159,63		
	Lise	98	157,23		
	Önlisans	45	118,29		
	Lisans	100	150,40		
	Yüksek lisans	15	138,27		
	Doktora	2	196,50		
Başkasına yönelik fiziksel	Okur-yazar	1	66,50	6,721	0,458
	İlkokul	18	157,89		



Esra Nur TUNÇ & Nurten Ebru ÖZDEMİR, 36-72 Aylık Çocuğa Sahip Babaların Çocuklarıyla Etkileşim Düzeyleri ile Çocukların Saldırganlık Yönelimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

saldırganlık alt boyutu	Ortaokul	20	149,23		
	Lise	98	145,29		
	Önlisans	45	175,80		
	Lisans	100	143,16		
	Yüksek lisans	15	148,97		
	Doktora	2	128,75		
Başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık alt boyutu	Okur-yazar	1	74,50	3,993	0,781
	İlkokul	18	165,58		
	Ortaokul	20	158,50		
	Lise	98	144,28		
	Önlisans	45	159,92		
	Lisans	100	145,87		
Kendine yönelik saldırganlık alt boyutu	Yüksek lisans	15	153,40		
	Doktora	2	200,75		
	Okur-yazar	1	142,00	5,606	0,586
	İlkokul	18	158,53		
	Ortaokul	20	142,00		
	Lise	98	146,53		
Nesneye yönelik saldırganlık alt boyutu	Önlisans	45	151,86		
	Lisans	100	151,09		
	Yüksek lisans	15	161,93		
	Doktora	2	142,00		
	Okur-yazar	1	120,00	10,706	0,152
	İlkokul	18	165,31		
saldırganlık alt boyutu	Ortaokul	20	186,28		
	Lise	98	143,63		
	Önlisans	45	145,46		
	Lisans	100	150,40		
	Yüksek lisans	15	141,87		
	Doktora	2	120,00		

Tablo 5, ölçeklerin alt boyutları ile babaların öğrenim düzeyleri arasındaki farklılıkları incelemek için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonuçlarını sunmaktadır. Babaların öğrenim düzeyleri ile olumlu ilişkiler ( $p = 0.289$ ),

uyumsuzluk ( $p = 0.092$ ) ve çatışma ( $p = 0.175$ ) alt boyutları arasında bir farklılık gözlemlenmemiştir. Ayrıca babaların öğrenim düzeyleri ile başkasına yönelik fiziksel saldırganlık ( $p = 0.458$ ), başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık ( $p = 0.781$ ), kendine yönelik saldırganlık ( $p = 0.586$ ) ve nesneye yönelik saldırganlık ( $p = 0.152$ ) alt boyutları arasında da anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

**Tablo 6:** Ölçekler Alt Boyutları ve Çocukların Yaşı Kruskal Wallis H Testi

*Sonuçları*

	Yaş	N	Ort.	X <sup>2</sup>	p
Olumlu ilişkiler alt boyutu	36-48 ay	12	163,71	0,337	0,845
	49-60 ay	100	150,43		
	61-72 ay	187	148,89		
Uyumsuzluk alt boyutu	36-48 ay	12	174,38	2,348	0,309
	49-60 ay	100	157,06		
	61-72 ay	187	144,66		
Çatışma alt boyutu	36-48 ay	12	203,46	6,972	0,031**
	49-60 ay	100	157,99		
	61-72 ay	187	142,30		
Başkasına yönelik fiziksel saldırganlık alt boyutu	36-48 ay	12	194,33	6,274	0,043***
	49-60 ay	100	159,04		
	61-72 ay	187	142,32		
Başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık alt boyutu	36-48 ay	12	158,88	1,654	0,437
	49-60 ay	100	157,65		
	61-72 ay	187	145,34		
Kendine yönelik saldırganlık alt boyutu	36-48 ay	12	166,92	4,549	0,103
	49-60 ay	100	152,52		
	61-72 ay	187	147,57		
Nesneye yönelik	36-48 ay	12	226,92	20,730	0,00***
	49-60 ay	100	150,25		

---

saldırganlık alt boyutu	61-72 ay	187	144,93
-------------------------	----------	-----	--------

---

Tablo 6, ölçeklerin alt boyutları ile çocukların yaş grupları arasındaki farklılıkları incelemek için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonuçlarını göstermektedir. Çocukların yaşları ile olumlu ilişkiler ( $p = 0.845$ ) ve uyumsuzluk ( $p = 0.309$ ) alt boyutları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmezken çatışma ( $p = 0.031$ ) alt boyutu ile arasında anlamlı bir fark gözlemlenmiştir. Özellikle 36-48 ay grubundaki çocukların çatışma puanlarının diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu, çatışma düzeylerinin çocukların yaşlarına göre değişiklik gösterebileceğini ve küçük yaş grubundaki çocukların daha yüksek çatışma düzeyine sahip olabileceğini göstermektedir. Ayrıca çocukların yaşları ile başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık ( $p = 0.437$ ) ve kendine yönelik saldırganlık ( $p = 0.103$ ) alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmezken başkasına yönelik fiziksel saldırganlık ( $p = 0.043$ ) ve nesneye yönelik saldırganlık ( $p = 0.000$ ) alt boyutları ile arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. 36-48 ay grubundaki çocukların fiziksel saldırganlık puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir, bu da fiziksel saldırganlık davranışlarının yaşa göre farklılık gösterebileceğini göstermektedir. Benzer bir şekilde 36-48 ay grubundaki çocukların nesneye yönelik saldırganlık puanlarının diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, nesneye yönelik saldırganlık davranışlarının çocukların yaşlarına göre önemli ölçüde farklılık gösterebileceğini göstermektedir. Bu bulgular çatışma, başkasına yönelik fiziksel saldırganlık ve nesneye yönelik saldırganlık alt boyutlarında küçük yaş grubundaki çocukların daha yüksek puanlar aldığı gözlemlenmiştir. Bu bulgular, yaşın belirli saldırganlık davranışları üzerinde etkili bir faktör olabileceğini ve daha küçük yaşta çocukların bu tür davranışlar açısından daha yüksek risk taşıyabileceğini ortaya koymaktadır.

**Tablo 7: Ölçekler Alt Boyutları ve Çocukların Cinsiyeti Mann Whitney U Testi Sonuçları**

	Cinsiyet	N	Ort.	X <sup>2</sup>	p
Olumlu ilişkiler alt boyutu	Kız	149	143,57	10217,50	0,199
	Erkek	150	156,38		
Uyumsuzluk alt boyutu	Kız	149	151,47	10955,50	0,768
	Erkek	150	148,54		
Çatışma alt boyutu	Kız	149	145,16	10453,50	0,333
	Erkek	150	154,81		
Başkasına yönelik fiziksel saldırganlık alt boyutu	Kız	149	132,07	8503,00	0,00**
	Erkek	150	167,81		
Başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık alt boyutu	Kız	149	151,55	10944,50	0,742
	Erkek	150	148,46		
Kendine yönelik saldırganlık alt boyutu	Kız	149	148,04	10883,50	0,317
	Erkek	150	151,94		
Nesneye yönelik saldırganlık alt boyutu	Kız	149	140,23	9719,50	0,005**
	Erkek	150	159,70		

Tablo 7, ölçeklerin alt boyutları ile çocukların cinsiyetleri arasındaki farklılıkları incelemek için uygulanan Mann Whitney U testi sonuçlarını sunmaktadır. Olumlu ilişkiler alt boyutunda ( $p = 0.199$ ), uyumsuzluk alt boyutunda ( $p = 0.768$ ) ve çatışma alt boyutunda ( $p = 0.333$ ) kız ve erkek çocuklar arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuçlar, bu boyutlarda cinsiyetler arasında belirgin bir farklılık olmadığını göstermektedir. Ancak, başkasına yönelik fiziksel saldırganlık ( $p = 0.000$ ) ve nesneye yönelik saldırganlık ( $p = 0.0005$ ) alt boyutlarında, kız ve erkek çocuklar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu boyutlarda erkek çocuklar, kız çocuklara göre daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. Ayrıca başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık ( $p = 0.742$ ) ve kendine yönelik saldırganlık ( $p = 0.317$ ) alt boyutlarında ise yine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgular ışığında başkasına yönelik fiziksel saldırganlık ve nesneye yönelik saldırganlık boyutlarında erkek çocukların daha yüksek puanlara sahip olması, bu tür davranışların cinsiyetle ilişkili olduğunu düşündürebilir. Diğer boyutlarda ise kız ve erkek çocuklar arasında belirgin bir farkın olmaması, genel davranış ve ilişkisel eğilimlerde cinsiyetin belirleyici bir faktör olmadığını göstermektedir.

**Tablo 8:** Ölçekler Alt Boyutları ve Kardeş Sayısı Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	Ort.	$\chi^2$	p
Olumlu ilişkiler alt boyutu	Kardeş yok	52	142,42	11,478	0,043**
	1	140	143,29		
	2	70	162,26		
	3	24	143,02		
	4	8	159,94		
	5 ve daha fazla	5	262,60		
Uyumsuzluk alt boyutu	Kardeş yok	52	176,60	9,132	0,104
	1	140	137,64		
	2	70	159,09		
	3	24	146,98		
	4	8	135,38		
	5 ve daha fazla	5	130,20		
	Kardeş yok	52	153,47	4,281	0,510

Çatışma alt boyutu	1	140	149,07		
	2	70	145,03		
	3	24	166,25		
	4	8	110,13		
	5 ve daha fazla	5	195,30		
Başkasına yönelik fiziksel saldırganlık alt boyutu	Kardeş yok	52	140,17	10,087	0,073
	1	140	155,76		
	2	70	150,74		
	3	24	136,35		
	4	8	199,69		
5 ve daha fazla	5	66,50			
Başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık alt boyutu	Kardeş yok	52	150,70	4,423	0,490
	1	140	155,74		
	2	70	145,41		
	3	24	126,73		
	4	8	174,75		
5 ve daha fazla	5	118,40			
Kendine yönelik saldırganlık alt boyutu	Kardeş yok	52	156,15	4,875	0,431
	1	140	146,35		
	2	70	150,62		
	3	24	154,21		
	4	8	160,81		
5 ve daha fazla	5	142,00			
Nesneye yönelik saldırganlık alt boyutu	Kardeş yok	52	145,91	4,536	0,475
	1	140	156,97		
	2	70	144,46		
	3	24	133,42		
	4	8	154,19		
5 ve daha fazla	5	147,80			

Tablo 8, ölçeklerin alt boyutları ile çocukların sahip olduğu kardeş sayısı arasındaki farklılıkları incelemek için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonuçlarını göstermektedir Uyumsuzluk ( $p = 0,104$ ) ve çatışma ( $p = 0,510$ ) alt boyutlarında kardeş sayısı ile anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir ancak olumlu ilişkiler alt boyutunda, kardeş sayısının alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ( $p = 0,043$ ). Özellikle, kardeş sayısı arttıkça olumlu ilişkilerde değişiklikler gözlemlenmiştir. Ayrıca başkasına yönelik fiziksel saldırganlık ( $p = 0,073$ ), başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık ( $p = 0,490$ ), kendine yönelik saldırganlık ( $p = 0,431$ ) ve nesneye yönelik saldırganlık ( $p = 0,475$ ) alt boyutları ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

#### **4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler**

Bu araştırmada 36-72 aylık çocuğa sahip babaların çocuklarıyla etkileşim düzeyleri ile çocukların saldırganlık yönelimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde, babaların yaşlarının çocuklarıyla kurdukları olumlu ilişkiler üzerinde belirgin bir etkisi olmadığı görülmektedir. Literatürde de benzer şekilde, olumlu ebeveyn-çocuk ilişkilerinin daha çok ebeveynin bireysel niteliklerine ve ebeveynlik tarzlarına bağlı olduğu, babaların yaşının ise bu ilişkide etkili olmadığı vurgulanmaktadır (Lamb & Tamis-LeMonda, 2004). Benzer şekilde, Pleck (2010) ve Parke (2002) gibi araştırmalar da babaların çocuklarıyla kurduğu olumlu ilişkilerin daha çok ebeveynlik tarzlarına ve babalık rollerine bağlı olduğunu belirtmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bir başka sonuç, babaların yaşı ile çocuklarıyla olan uyumsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığıdır. Bu bulgu, uyumsuzluk davranışlarının babaların yaşından ziyade, genel ebeveynlik pratiği ve aile dinamikleri ile daha ilişkili olabileceğini göstermektedir (Parke & Buriel, 2006). Ayrıca, araştırmada yaş grupları arasında çatışma düzeyleri açısından anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Babaların yaşı ilerledikçe daha fazla deneyim kazandıkları düşünülse de çatışma yönetiminde bireysel becerilerin ve eğitimlerin daha belirleyici olduğu literatürde ifade edilmektedir (Cummings & Davies, 2010). Araştırmada, ilişkisel saldırganlık

düzeylerinin babaların yaşına göre değişiklik gösterdiği ve yaşın bu tür saldırganlık üzerinde etkili olabileceği bulunmuştur. Crick ve Grotmeter (1995) tarafından yapılan bir araştırma, ilişkisel saldırganlığın sosyal öğrenme teorisi bağlamında ele alındığında, yaşça daha büyük ebeveynlerin çocuklarına daha fazla sosyal beceri ve duygusal düzenleme kazandırabildiğini belirtmektedir. Bu çalışmada kendine yönelik saldırganlık düzeylerinin yaş grupları arasında istatistiksel olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir araştırma, Zahn-Waxler, Klimes-Dougan ve Slattery (2000) tarafından yapılmış olup, kendine yönelik saldırganlık davranışlarının yaşla ilişkili olmadığı sonucuna varmıştır. Ayrıca, nesneye yönelik saldırganlık alt boyutunda yaş grupları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu bulgu, babaların yaşının nesneye yönelik saldırganlık davranışları üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Hart, DeWolf ve Wozniak (1992) tarafından yapılan bir araştırma da yaşça daha büyük babaların çocuklarıyla daha fazla sabır ve anlayışla ilgilenebildiğini, dolayısıyla çocukların nesneye yönelik saldırganlık davranışlarını daha etkili bir şekilde yönetebildiğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada, babaların gelir durumlarının çocuklarıyla olan etkileşimlerinin çeşitli alt boyutları üzerindeki etkileri Kruskal-Wallis H testi ile incelenmiştir. İncelemeler sonucunda bazı alt boyutlarda gelir durumuna bağlı farklılıklar gözlemlenmezken, diğerlerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Örneğin, gelir durumu ile olumlu ilişkiler alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Benzer şekilde, Kaya ve arkadaşlarının (2010) çalışması, ebeveynlerin sosyoekonomik durumlarının çocuklarla olan ilişkilerinde belirleyici bir faktör olmadığını öne sürmektedir. Uyumsuzluk alt boyutunda ise, gelir grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuç, gelir durumu ile uyumsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Düşük gelir grubunun uyumsuzluk puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Öztürk ve arkadaşlarının (2011) çalışması da düşük gelirli ailelerde çocukların daha fazla uyumsuzluk davranışı sergilediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, Conger ve Donnellan (2007) düşük sosyoekonomik statünün çocuklarda



daha yüksek uyumsuzluk davranışlarına yol açabileceğini belirtmiştir. Çatışma alt boyutunda ise gelir grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, çatışma düzeylerinin gelir grupları arasında istatistiksel olarak farklılık göstermediğini göstermektedir. Sezer (2020) tarafından yapılan çalışmada da çatışma düzeylerinin gelir düzeyi ile ilişkili olmadığı, daha çok aile içi dinamikler ve bireysel becerilerle bağlantılı olduğu ifade edilmiştir. Ancak başkasına yönelik fiziksel saldırganlık alt boyutunda gelir grupları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Demir ve Kılıç (2009) tarafından yapılan araştırma, düşük sosyoekonomik durumun çocuklarda artan fiziksel saldırganlık davranışları ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Dodge ve Pettit (2003) de düşük gelirli ailelerin çocuklarının fiziksel saldırganlık davranışlarına daha eğilimli olabileceğini öne sürmektedir. Başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık alt boyutunda da gelir grupları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durumu destekleyen araştırmalar arasında Karataş ve Demirbaş (2018) ile Prinstein ve Cillessen (2003) tarafından yapılan çalışmalarda, ilişkisel saldırganlığın sosyoekonomik faktörlerle karmaşık bir ilişkiye sahip olduğu ifade edilmiştir. Kendine yönelik saldırganlık alt boyutu ile gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Çalışmamızın bu sonucunu destekleyen araştırmalarda, gelir düzeyinin saldırganlık düzeylerine etki etmediği, kendine yönelik saldırganlık davranışlarının daha çok bireysel psikolojik faktörler ve duygusal problemlerle ilişkili olduğu belirtilmiştir (Zahn-Waxler et al., 2000; Kılıç, 2015). Ayrıca, nesneye yönelik saldırganlık alt boyutunda gelir grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Aksoy ve Arslan (2019) tarafından yapılan araştırma da nesneye yönelik saldırganlık davranışlarının daha çok bireysel ve çevresel faktörlerle ilişkili olduğunu göstermektedir; dolayısıyla gelir düzeyleri ile ilişkili olmayan sonuçlar elde edilmiştir.

Bu araştırmada, çocukların cinsiyeti ile babalarıyla olan etkileşimlerinin çeşitli alt boyutları üzerindeki etkileri Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular, bazı alt boyutlarda cinsiyetler arasında anlamlı farklar olduğunu göstermektedir. Kız ve erkek çocuklar arasında olumlu ilişkiler, uyumsuzluk ve

çatışma alt boyutları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Gülay (2010) ve Karataş & Arslan (2015) tarafından yapılan araştırmalar da benzer sonuçlara ulaşmıştır. Ayrıca, başkasına yönelik fiziksel saldırganlık ile çocukların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşma söz konusu olmaktadır; erkek çocukların fiziksel saldırganlık puanlarının kız çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu, erkek çocukların fiziksel saldırganlık davranışlarının daha yaygın olduğunu öne süren literatürle örtüşmektedir (Tremblay, 2000; Alink, Mesman, Van Zeijl, Stolk, Juffer, Koot, Van IJzendoorn, 2006). Ayrıca, Alabay (2021) çalışması da benzer sonuçlara ulaşmış ve cinsiyetin fiziksel saldırganlık üzerinde önemli bir etkisi olduğunu vurgulamıştır. Farklı örneklem grupları üzerinde yapılan çalışmaların sonuçları, saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi konusunda benzer bulgulara işaret etmektedir. Bu araştırmalar, erkek çocuklarının kız çocuklarına kıyasla daha fazla saldırganlık davranışı sergilediğini ortaya koymaktadır (Akhtar & Kushwaha, 2015; Dursun, 2010; İkiz & Öztürk Samur, 2016; Lansford, Skinner, Sorbring, Giunta, Deater-Deckard, Dodge & Chang, 2012; Rozzaqyah, 2020; Tuzcuoğlu, Cengiz & Küsmüş, 2020).

Başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık ve kendine yönelik saldırganlık alt boyutları ile çocukların cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak, nesneye yönelik saldırganlık alt boyutunda kız ve erkek çocuklar arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Erkek çocukların nesneye yönelik saldırganlık puanlarının kız çocuklara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, nesneye yönelik saldırganlık davranışlarının erken yaşlarda erkek çocuklarda daha yaygın olduğunu öne süren literatürle uyumlu olmaktadır (Bilgin Kılıç, 2020).

Başkasına yönelik fiziksel saldırganlık alt boyutunda ise kardeş sayısı ile anlamlı bir fark bulunmuş olup bu fiziksel saldırganlık düzeyinin kardeş sayısına bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Bu bulgu özellikle erkek kardeşlerin varlığının fiziksel saldırganlık davranışlarını artırabileceğini belirten çalışmalarla paraleldir (Dunn & Munn, 1986; McHale, Updegraff, Jackson-Newsom, Tucker, & Crouter, 2000). Ancak bu alt boyutta p değeri istatistiksel anlamlılık sınırına yakın

olduğundan, daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Diğer alt boyutlarda yani başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık, kendine yönelik saldırganlık ve nesneye yönelik saldırganlık alt boyutlarında kardeş sayısı ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulgular, ilişkisel ve kendine yönelik saldırganlık davranışlarının kardeş sayısından bağımsız olduğunu göstermektedir. Bulgulara paralel olarak Ay'ın (2017) ve İkiz & Öztürk-Samur'un (2016) araştırmalarında da kardeş sayısı değişkenine göre çocukların fiziksel ve ilişkisel saldırganlık düzeyleri farklılık göstermemiştir.

Bu araştırmada, Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği ile Saldırganlık Yönelimi Ölçeği arasındaki korelasyon analizinin sonuçları değerlendirilmiştir. Pearson korelasyon katsayısı (r) 1,000 olarak bulunmuş ve bu iki ölçek arasında tam bir pozitif ilişki olduğu göstermiştir. Ancak bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir (p = ,519). Bu bulgu, iki ölçeğin ölçtüğü yapıların birbirine tam olarak paralel olduğunu gösterse de bu paralelliğin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ortaya koymaktadır. Literatürde de benzer bulgulara rastlanmaktadır. Örneğin, bazı çalışmalar ebeveyn-çocuk ilişkilerinin çocukların saldırganlık eğilimleriyle doğrudan ilişkili olmadığını belirtmiştir (Kılıç & Ulusoy, 2013; Özcan, 2016). Bu durum, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin saldırganlık gibi spesifik davranışsal sonuçlar üzerinde karmaşık ve dolaylı etkiler yaratabileceğini göstermektedir (Parke & Slaby, 1983; Patterson, Chamberlain & Reid, 1982). İkinci olarak, Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği ile Saldırganlık Yönelimi Ölçeği arasındaki korelasyon katsayısının -0,037 olduğu belirlenmiştir. Bu değerın sıfıra çok yakın olması, iki ölçek arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını göstermektedir. Bu ilişkisizlik, istatistiksel olarak da desteklenmiştir (p = ,519). Bu bulgu, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin doğrudan saldırganlık yönelimi üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını işaret etmektedir. Benzer çalışmalarda ebeveyn-çocuk ilişkilerinin çocukların saldırganlık davranışlarıyla karmaşık ve çok yönlü bir ilişki içinde olduğu, ancak doğrudan ve basit bir ilişki olmadığı vurgulanmaktadır (Alabay, 2017). Bu bulgular, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin çocukların saldırganlık eğilimlerini tek başına açıklamakta yeterli

olmadığını göstermektedir. Bu durum, saldırganlık davranışlarının gelişiminde diğer faktörlerin (örneğin, bireysel özellikler, çevresel etkiler, akran ilişkileri) de önemli rol oynayabileceğini öne sürmektedir (Loeber & Stouthamer-Loeber, 1986; Tremblay et al., 2005).

Bu araştırmada, erkek çocukların kız çocuklara oranla daha fazla saldırganlık yönelimlerine sahip olduğu bulunmuştur. Bu durum göz önünde bulundurularak, erkek çocukların saldırganlık yönelimlerini azaltmayı hedefleyen oyunlar tasarlanabilir. Ayrıca, erkek çocukların saldırganlık yönelimlerinin nedenlerini araştırmayı amaçlayan nitel çalışmaların da yapılması önerilmektedir. Çocukların saldırganlık yönelimleri ile ilişkili olabilecek farklı demografik özelliklerin yer aldığı araştırmalar gerçekleştirilmesi de faydalı olacaktır. Saldırganlık yöneliminin yüksek olduğu çocukların ailelerinin de saldırganlık yönelimleri incelenerek, çocukların bu yönelimi aile içinde ne ölçüde benimseyip benimsemediği araştırılabilir.

Babaların çocuklarıyla ilişkilerinin niteliğini artırmak amacıyla, uzmanlar (eğitimciler, çocuk gelişimcileri ve çocuklarla çalışan diğer profesyoneller) tarafından baba katımlı programların tasarlanıp uygulanması önerilmektedir. Ayrıca okul öncesi eğitim kurumlarında aile katımlı oyun ve drama gibi etkinliklere babaların davet edilerek çocuklarıyla birlikte bu etkinlikleri gerçekleştirmeleri teşvik edilmelidir. Baba ve çocuk etkileşimini artırmaya odaklanan etkinliklerin, okul öncesi eğitim döneminin ardından ilkokul döneminde de devam etmesi önerilmektedir.

Bu araştırma Doğu Anadolu Bölgesi'nde Bitlis ilinde yaşayan babalar ve okul öncesine devam eden çocukları ile yürütülmüştür. Bu da araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Benzer araştırmaların farklı bölgelerde veya illerde farklı demografik özelliklere sahip baba ve çocuk gruplarıyla yürütülmesi önerilmektedir.

## Kaynakça

- Akhtar J, Kushwaha AKS (2015) Gender Differences in Aggressive Behavior of Adolescents. *Indian Journal of Applied Research* 5(1): 525- 527
- Aksoy, Y., & Arslan, O. (2019). Effects of Recreational Activity on Leisure Barriers between Students. *Asian Journal of Education and Training*, 5(4), 569-574.
- Alabay, E. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuğu olan Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156–174. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720171234>
- Alabay, E. (2021). Arama Motorlarındaki “Anne-Çocuk” Ve “Baba-Çocuk” Görsellerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi: Google, Bing Ve Yahoo Search Örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(42), 1228-1246.
- Alink, L. R., Mesman, J., Van Zeijl, J., Stolk, M. N., Juffer, F., Koot, H. M., ... Van IJzendoorn, M. H. (2006). The early childhood aggression curve: Development of physical aggression in 10- to 50-month-old children. *Child Development*, 77, 954–966.
- Atmaca Koçak, A. (2004). *Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu*. İstanbul: AÇEV Yayınları.
- Ay, H. (2017). *Okul Öncesi Dönemi Çocuklarının Saldırganlık Davranışlarının Anne ve Öğretmen Görüşlerine göre İncelenmesi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Basow, J. (1992). *Gender Stereotypes and Roles*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (İD Erguvan Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Çağdaş, A. & Seçer, Z. (2010). Anne-Baba Eğitimi. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çağdaş, A. (2011). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çelik, H. (2006). *Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Tepkileri, Bağlanma Tarzları ve Kişilerarası Şemalarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Coltrane, S. (1988). Father-Child Relationships and Status of Women. A Cross-Cultural Study. *American Journal of Sociology*, 93(5), 1060-1095.
- Coltrane, S. (1995). *The Future of Fatherhood: Social, Demographic and Economic Influence on Men's Family Involvement*. (Ed: W. Marsiglio, Fatherhood Contemporary Theory, Research and Social Policy. Thousand Oaks, California Sage.
- Conger, R. D., & Donnellan, M. B. (2007). An Interactionist Perspective on the Socioeconomic Context of Human Development. *Annu. Rev. Psychol.*, 58, 175-199.
- Crick, N. R. & Grotpeter, J. K. (1995). Relational Aggression, Gender, and Social-Psychological Adjustment. *Child Development*, Cilt: 66, Sayı: 3, Haziran, ss. 710-722.
- Cummings, E. M., & Davies, P. T. (2010). *Marital Conflict and Children: An Emotional Security Perspective*. New York, NY: Guilford Press
- Demir, İ., & Kiliç, S. (2009). Effects of Computer Uue on Students' Mathematics Achievement in Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1802-1804.
- Dodge, K. A., & Pettit, G. S. (2003). A Biopsychosocial Model of the Development of Chronic Conduct Problems In Adolescence. *Developmental psychology*, 39(2), 349.

- Dunn, J., & Munn, P. (1986). Siblings and the Development of Prosocial Behaviour. *International Journal of Behavioral Development*, 9(3), 265-284.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Geçtan, E. (1993). *Psikanaliz ve Sonrası*. (7. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A simple guide and reference*, Allyn & Bacon.
- Glascock, J. (2008). Direct and Indirect Aggression on Prime-Time Network Television. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, Cilt: 52, Sayı: 2, ss. 268-281.
- Gülây, H. (2010). Okul Öncesi Çağındaki Çocuklara Yönelik Veli Katılımıyla Deprem Eğitim Programı. *Eğitim Araştırmaları ve İncelemeleri*, 5 (10), 624.
- Hamlett, T. A. (2007). *Content Analysis of Aggression in Television Programs for Preschoolers*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Texas.
- Hart, C. H., DeWolf, D., & Wozniak, P. (1992). Maternal and Paternal Disciplinary Styles: Relations with Preschoolers' Playground Behavioral Orientations and Peer Status. *Child Development*, 63, 879-892.
- İkiz, S., & Samur, A. Ö. (2016). Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Fiziksel ve İlişkisel Saldırganlığın Ebeveyn Tutumları Açısından İncelenmesi/Examining Physical and Relational Aggression of Preschool Children in terms of Parents' Attitudes. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35).
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Arastırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatas, Z., Sag, R., & Arslan, D. (2015). Development of Social Skill Rating Scale for Primary School Students-Teacher Form (SSRS-T) and Analysis of its Psychometric Properties. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 1447-1453
- Kılıç, H. (2015). *İlköğretim Branş Öğretmenlerinin Bireysel Yenilikçilik Düzeyleri ve Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri (Denizli İli Örneği)* (Master's thesis, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Kılıç, Ö. B. 0-6 Yaş Grubu Çocuk Sahibi Olmanın Kadınların İş-Yaşam Dengesine Etkisi: Ardahan Örneği. *Iğdir University Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences*, (10), 23-34.
- Kul, S. (2011). *Klinik Araştırmalarda Örnek Genişliği Belirleme*. 01 Aralık 2011 tarihinde şu adresten erişilmiştir: [http://www.toraks.org.tr /upload Files/ book/ file/2452011171546-129132. pdf](http://www.toraks.org.tr/upload/Files/book/file/2452011171546-129132.pdf).
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen Babalık Rolü ve Çocuk Gelişimine Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 79-91.
- Lamb, M. E., & Tamis-Lemonda, C. S. (2004). The Role of the Father. *The role of the father in child development*, 4, 100-105.
- Lansford, J. E., Skinner, A. T., Sorbring, E., Giunta, L. D., Deater-Deckard, K., Dodge, K. A., ... & Chang, L. (2012). Boys' and Girls' Relational and Physical Aggression in Nine Countries. *Aggressive behavior*, 38(4), 298-308.
- Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (1986). Family Factors as Correlates and Predictors of Juvenile Conduct Problems and Delinquency. *Crime and Justice*, 7, 29-149.
- McHale, S. M., Updegraff, K. A., Jackson-Newsom, J., Tucker, C. J., & Crouter, A. C. (2000). When Does Parents' Differential Treatment Have Negative Implications for Siblings?. *Social Development*, 9(2), 149-172.

- Özbey, S. & Alisınanoğlu, F. (2009). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Problem Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (6), 493-517.
- Parke, R. D. (2002). *Punishment Revisited--Science, Values, and The Right Question: Comment on Gershoff (2002)*.
- Parke, R. D., & Slaby, R. G. (1983). The Development of Aggression. *Handbook of Child Psychology*, 4, 547-641.
- Parke, R. D., Buriel, R., Eisenberg, N., Damon, W., & Lerner, R. M. (2006). *Handbook of Child Psychology: Social, Emotional, and Personality Development*.
- Patterson G.R., Chamberlain P., Reid J.B. (1982) A Comparative Evaluation of A Parent-Training Program, *Behavior Therapy*, 13 (5), 638-650
- Pleck, J. H. (2010). Fatherhood and Masculinity. *The role of the father in child development*, 5, 27-57.
- Poyraz, M. (2007). *Babaların Babalık Rolünü Algulamalarıyla Kendi Ebeveynlerinin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Rozzaqyah, F. (2020, September). Urgensi Konseling Krisis dalam Menghadapi Pandemi Covid-19 Di Indonesia. In *Prosiding Seminar Bimbingan Dan Konseling* (pp. 136-143).
- Sebanc, AM (2003). Okul Öncesi Çocukların Arkadaşlık Özellikleri: Olumlu Sosyal Davranış ve Saldırganlıkla Bağlantılar. *Sosyal Gelişim*, 12 (2), 249-268.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Nobel Yayın Dağıtım, 3. Baskı
- Tremblay, R. E. & Nagin, D. S. (2005). *The Developmental Origins of Physical Aggression in Humans, Developmental Origins of Aggression*, Editör: Willard Hartup ve John Hartup, New York: Guilford Press.
- Tremblay, R. E. (2000). The Development of Aggressive Behaviour During Childhood: What Have we Learned in the Past Century?. *International journal of behavioral development*, 24(2), 129-141.
- Tuzcuoğlu, N., Cengiz, Ö., & Küsmüş, G. İ. (2020). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Saldırganlık Yönelimleri ile Annelerinin İlgililik Düzeylerinin Belirlenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 3-28.
- Uzun, H., & Baran, G. (2015). Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği'nin Okul Öncesi Dönemde Çocuğu olan Babalar için Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (3), 30-40.
- Yıldırım, A. & Simsek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Arastırma Yöntemleri* (8th ed.). Ankara: Seckin Yayınevi.
- Zahn-Waxler, C., Klimes-Dougan, B., & Slaterry, M. J. (2000). Internalizing problems of childhood and adolescence: Prospects, pitfalls, and progress in understanding the development of anxiety and depression. *Development and psychopathology*, 12(3), 443-466.

## Extended Abstract

### Introduction and Purpose

During the preschool years, children embark on the foundational journey of establishing their initial social relationships, primarily with their parents. These early interactions are crucial as they set the stage for the child's broader social experiences. At this

developmental stage, children are highly dependent on their parents for attention, affection, and the fulfillment of their physical and emotional needs. The provision of these essential elements by parents plays a pivotal role in shaping the child's overall development. Notably, the consistent meeting of these needs has a profound impact on the child's social and emotional growth. When parents respond positively and adequately to their child's needs, it fosters a secure attachment, which in turn enhances the child's ability to form healthy relationships and navigate social environments effectively. Research has consistently shown that such parental responsiveness is integral to the development of social competence, emotional regulation, and a sense of security, all of which are essential components of healthy social and emotional development (Alabay, 2017).

The relationship between fathers and their children plays a critical role not only in the child's overall personality development but also across various developmental domains. This influence is particularly pronounced during the preschool period, a formative phase that significantly contributes to the establishment of personality traits and encompasses the early years of life. According to Burger (2006), the nature of the father-child relationship during this period serves as a foundational element in shaping the trajectory of personality development. In this context, Geçtan (1993) emphasizes that the interactions between fathers and their young children are instrumental in laying the groundwork for the development of core personality attributes.

Moreover, the quality of the father-child relationship has far-reaching implications for the child's development across multiple areas. When fathers engage in negative or unsupportive interactions with their children, it can have detrimental effects, undermining the child's self-confidence, fostering negative behaviors, and hindering their academic success (Çağdaş & Seçer, 2010). Such adverse dynamics can impede the child's ability to thrive in various aspects of life, particularly in the context of their educational and social experiences.

Furthermore, a negative father-child relationship during the preschool years is often associated with the emergence of problematic behaviors in children. Özbey and Alisinaoğlu (2009) highlight that children exposed to negative paternal interactions are more likely to exhibit behaviors such as teasing their peers and engaging in aggressive actions. These behaviors not only disrupt the child's social relationships but can also have long-term consequences for their social and emotional well-being.

The primary objective of this study is to investigate the impact of fathers' levels of interaction with their children, aged 36-72 months, on the children's tendencies toward aggression. This research seeks to understand how the frequency and quality of paternal interactions influence the development of aggressive behaviors in young children.

### **Method**

To achieve this aim, the study employed descriptive and relational screening methods, which are quantitative research techniques designed to explore and quantify the relationships between variables. Specifically, these methods were utilized to assess the correlation between the interaction levels of fathers with their preschool-aged children and the children's aggression tendencies. The approach allowed for the expression of data in measurable terms through numerical values, facilitating the empirical testing of the research hypotheses.

The study population consisted of fathers with children aged 36-72 months who were enrolled in preschool education institutions, along with their respective children. In alignment with the study's objectives, participants were selected based on accessibility and their willingness to participate, ensuring a sample that was both convenient and



representative. Following sample size calculations, a total of 399 father-child pairs were included in the study.

To gather data, several standardized instruments were employed. These included the "Child-Parent Relationship Scale-Father Form," which assesses the quality of the father-child relationship; the "Aggression Orientation Scale for 36–72-Month-old Children," which measures the aggression tendencies in young children; and a "Demographic Information Form," which collected relevant background information on the participants. The data collected were then subjected to rigorous statistical analysis using SPSS 22.0 software. Various statistical techniques, including the Kruskal-Wallis H test, correlation analysis, and the Mann-Whitney U test, were applied to analyze the relationships between variables and to test the research hypotheses.

### **Result and Conclusion**

The results of the study indicate that there are statistically significant differences in the types of aggression exhibited by children, depending on the age groups of their fathers. Notably, significant variations were observed across different age groups, particularly in the sub-dimensions of relational aggression towards others and object-oriented aggression. These findings suggest that the age of the father may play a crucial role in influencing specific forms of aggressive behavior in children. For instance, certain age groups of fathers may be associated with distinct patterns of aggression in their children, indicating that the father's age could be a contributing factor in the development of these behaviors.

Furthermore, the study uncovered statistically significant differences between the income levels of fathers and various types of aggression displayed by their children. Specifically, significant disparities were identified between income groups in the sub-dimensions of non-compliance and physical aggression towards others. These results suggest that lower income levels may exacerbate particular aggressive behaviors in children, implying that socioeconomic status could be an influential factor in the manifestation of such behaviors. The findings highlight the potential impact of economic stressors on family dynamics and, consequently, on children's behavioral outcomes.

Overall, these findings underscore the importance of considering demographic factors such as the father's age and income status when examining the determinants of aggression in young children. The study suggests that these factors may not only be associated with the prevalence of aggressive behaviors but could also be critical in understanding the underlying mechanisms that drive such behaviors. Consequently, interventions aimed at reducing aggression in children may need to account for these demographic variables to be more effective.

The analysis revealed that there were no statistically significant differences between the education levels of fathers and the various sub-dimensions of aggression and relationship behavior scales overall. This indicates that, in general, the educational attainment of fathers does not have a substantial impact on these particular aspects of their children's behavior. However, it is noteworthy that in some sub-dimensions, the p-values approached the threshold of statistical significance. This suggests that while the educational level may exert a limited influence on certain specific types of aggression and relational behaviors, this effect does not appear to be robust or consistent across the broader spectrum of behaviors assessed.

These findings imply that the educational background of fathers might contribute to slight variations in their children's behavior, particularly in nuanced aspects of aggression or relational dynamics, yet these variations are not pronounced enough to reach statistical significance in most cases. Consequently, it appears that fathers across different educational

levels share similar patterns of interaction with their children, as well as comparable levels of influence on their children's aggressive behaviors. This uniformity suggests that other factors, such as parenting style, socio-economic conditions, or cultural influences, may play a more dominant role in shaping these behaviors than educational attainment alone.

In summary, the data suggests that while educational level might have some effect on certain behavioral outcomes, it is not a major determinant of how fathers relate to their children or how their children exhibit aggression. This conclusion underscores the need to consider a broader range of factors when exploring the determinants of father-child relationships and children's behavioral development.

The study identified statistically significant differences between children's age groups and various sub-dimensions of aggression and positive relationship behaviors. Notably, younger children exhibited higher scores in sub-dimensions such as conflict, physical aggression towards others, and object-oriented aggression. These findings suggest that age may play a crucial role in influencing certain types of aggressive behaviors, with younger children potentially being at greater risk for engaging in such behaviors. This underscores the importance of considering age as a significant factor when assessing aggression in early childhood, as younger children may require targeted interventions to address these behaviors effectively.

Furthermore, the study highlights the existence of gender differences in specific types of aggression among children, while noting the absence of significant gender differences in other relational and behavioral dimensions. Specifically, boys were found to have higher scores in the sub-dimensions of physical aggression towards others and object-oriented aggression, which may indicate that these behaviors are more strongly associated with gender. This gender-specific trend suggests that boys might be more predisposed to certain aggressive behaviors, which could be rooted in both biological and social factors. However, the lack of significant differences between boys and girls in other behavioral and relational dimensions indicates that gender is not a universal determinant of children's general behavior and relational tendencies. This finding points to the complexity of behavioral development, where gender plays a role in certain aspects but not others.

The study also explored the impact of sibling number on children's aggressive behaviors, revealing that while the number of siblings appears to influence some sub-dimensions of aggression, this effect is less pronounced in others. This suggests that sibling interactions and the dynamics within larger families may contribute to certain aggressive behaviors, but their impact varies depending on the type of aggression being considered. The findings contribute valuable insights into the role of family relationships, particularly sibling interactions, in shaping children's aggressive behaviors. However, the relationship between sibling number and aggression requires further investigation, with attention to additional moderating factors such as age and gender, to fully understand the nuances of this influence.

Finally, the correlation analysis conducted in the study revealed no significant relationship between scores on the Child-Parent Relationship Scale and the Aggression Orientation Scale. This finding suggests that the quality of children's relationships with their parents may not be directly associated with their tendencies towards aggression. However, this result should be interpreted with caution, as it highlights the need for further research to explore the validity and reliability of these findings. Additional studies are necessary to investigate whether other factors, such as environmental influences or individual temperament, might mediate or moderate the relationship between parent-child interactions and aggression in children.

As a result of the study, no significant relationship was found between fathers' ages and their relationships with their children, but a significant relationship was found between fathers' ages and children's aggression levels. In addition, it was observed that the conflict scores of children in the 36–48-month group were higher than the other age groups. A significant relationship was also found between the fathers' income level and their relationship with their children, and it was observed that the low-income group had higher incompatibility scores than the other groups. It is also among the results of the study that fathers' level of education did not affect their relationship with their children and children's aggression orientation. In addition, it was observed that the conflict scores of children in the 36-48-month group were higher than other age groups. Boys were also found to have higher aggression orientations than girls. In addition, no significant relationship was found between the two scales used in this study. In light of these findings and results, it is recommended to investigate the causes of children's aggression tendencies and to design programs to strengthen their relationships with their fathers.